

تاریخ دریافت: ۹۲/۶/۱۲

تاریخ پذیرش: ۹۳/۶/۳

عادات و نگرش‌های خواندن دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی

- * عصمت مؤمنی
- ** فاطمه علی‌زاده
- *** علیرضا عبودیت

چکیده

پژوهش حاضر از نوع کاربردی و به روش پیمایشی و جامعه پژوهش، کلیه دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی هستند. با توجه به حجم جامعه آماری (۱۶۰۷ نفر)، گروه نمونه به تعداد ۳۱۰ نفر بر اساس جدول مورگان و به روش تصادفی ساده انتخاب شده‌است. ابزار پژوهش، پرسشنامه عادات و نگرش خواندن است. به منظور انجام تحلیل‌های آماری از آزمون مان-ویتنی و آزمون کروسکال والیس استفاده شده‌است. یافته‌های پژوهش نشان داد که بیشترین مواد خواندنی در بین دانشجویان، کتب درسی و کمترین آن مجله عامه‌پسند است. همچنین بیشترین مقدار زمانی که دانشجویان صرف خواندن می‌کنند متعلق به کتب درسی (۳۱ تا ۶۰ دقیقه در روز) است. اینترنت بیشترین مجرای دسترسی به مواد خواندنی برای دانشجویان و فروشگاه‌های کتابفروشی کمترین بوده است. همچنین بیشترین مکانی که دانشجویان در آن می‌خوانند، خانه و کمترین، فضای باز بوده است. بر اساس یافته‌های پژوهش، ترغیب و تشویق از سوی دیگران، بیشترین سهم را در شکل‌دهی نگرش به خواندن در آزمودنی‌ها دارد و سایر عوامل به ترتیب عبارتند از: لذت و سرگرمی در خواندن، نگرانی و سختی و دشواری در خواندن، و چگونگی رویایی با فعالیت خواندن. یافته‌ها همچنین نشان داد که بین نگرش دانشجویان به خواندن بر حسب جنسیت و رشته‌های تحصیلی تفاوت معناداری وجود ندارد. با توجه به یافته‌های پژوهش، به نظر می‌رسد هدف دانشجویان از خواندن، کسب لذت و سرگرمی نیست و بیشتر برای کسب دانش، به صورت هدفمند تمایل به خواندن کتب درسی دارند.

واژگان کلیدی: خواندن، عادات خواندن، نگرش خواندن، دانشجویان، دانشگاه علامه طباطبایی

مقدمه

از زمانی که خط اختراع شد و بشر توانست اندیشه‌هایش را به شکل ثبت شده نگهداری نماید و به سایر انسان‌ها انتقال دهد، یکی از اهدافش خوانده شدن این دانش مکتوب بوده است. بشریت می‌خوانده و می‌خواند تا امکان پرورش احساساتش فراهم شود و از این رهگذر آگاهی‌های او رشد کند. علاوه بر این شناخت مردمان و فرهنگ‌های مختلف، یادگیری موضوعات جدید، شروع سبک‌های جدیدی از زندگی همه ارمغان‌های خواندن هستند. خواندن عملی است که در آن دیدن، شناسایی علائم نوشتاری، تبدیل این علائم به صوت، درک مجموعه علائم و آواها و در نتیجه درک معنا از آن حاصل می‌شود؛ اما این درک بی هدف صورت نمی‌گیرد و خواننده گاه به قصد آموختن، زمانی با هدف آگاه شدن و درجایی هم به قصد لذت بردن و پرکردن اوقات فراغت به این عمل روی می‌آورد که البته هر سه هم می‌توانند با هم همراه باشند (فزل‌ایاغ، ۱۳۸۶).

براساس گزارش کمیسیون خواندن در ایالات متحده آمریکا^۱ عمل خواندن اساس و پایه موفقیت نه تنها در دوران مدرسه و دانشگاه بلکه در سرتاسر زندگی یک شخص است (اندرسون، هایبرت، اسکات و ویلکینسن^۲، ۱۹۸۵). خواندن به مثابه یک فرآیند، روشی برای تفکر و نوعی از تجربه حقیقی در نظر گرفته می‌شود و مهارت‌های پیچیده متعددی را شامل می‌شود (عبدالکریم و حسن^۳، ۲۰۰۷). گاهی اوقات به غلط، خواندن را عملی منفصل و بی‌تحرک می‌نامند زیرا پیام‌ها را بدان معنا که یک گوینده یا نویسنده خلق کرده است نمی‌رساند. اما با این وجود نمی‌توان به سادگی پردازش فعال ذهن که همان عمل خواندن است را ناچیز شمرد (خاوری، ۱۳۸۳). تأثیر خواندن در زندگی مردم به طور گسترده‌ای شیوع دارد. یک خواننده می‌تواند مهارت‌های جدید را فرا بگیرد، با حقایق علمی نوین آشنا شود. او می‌تواند نسبت به جهان دانایی‌هایی بیشتری را کسب کند. بنابراین خواندن این توانایی

1. The Commission on Reading in the United States
2. Anderson, Hiebert, Scott & Wilkinson
3. Abdulkarim & Hassan

را دارد تا خواننده را از حالت منفعل به حالت فعال دگرگون کند (تانوسکدی^۱، ۲۰۱۱). نتایج پژوهش‌های متعددی نشان داده‌اند که مشکلات مربوط به مهارت‌های یادگیری و عدم آشنایی دانشجویان با روش‌های مؤثر و کارآمد خواندن و در ابعادی گسترده‌تر مطالعه، در شکست تحصیلی آنها دخیل بوده است. نتایج این بررسی‌ها بیانگر این است که تأثیر خواندن در بهبود فرآیندهای شناختی-ادراکی-واکنشی و درنهایت سرنوشت شغلی دانشجویان امری قطعی و مسلم است (کوشان و حیدری، ۱۳۸۵). البته در این بین برخی دانشجویان زمان زیادی را صرف خواندن می‌کنند ولی خیلی کم در مورد بهبود مهارت‌های خواندن فکر می‌کنند و با همان شیوه‌ای که در دبیرستان می‌خوانند در دانشگاه نیز می‌خوانند. آنها به این نکته توجه ندارند که خواندن یک فعالیت پیچیده و یکی از اجزای اساسی زندگی علمی یک دانشجویان باسواد اطلاعاتی است.

کتابخانه‌ها نیز در شکل‌دهی عادات و نگرش‌های خواندن نقش دارند. کتابخانه‌ها مکان‌هایی هستند که در آنها عادت به خواندن کسب می‌شود. کتابخانه‌ها موفقیت دانشجویان در دانشگاه را افزایش می‌دهند و به آنها کمک می‌کنند تا دانش ضروری در مقابله با چالش‌های متغیر علمی را به دست بیاورند (اردمار و دمیرل^۲، ۲۰۰۹). بررسی تاریخی فرهنگ انسان در همه زمان‌ها گویای این حقیقت است که بین کتابخانه و اجتماع پیوندی استوار وجود دارد بنابراین کتابداران باید بتوانند مواد خواندنی را در شکل‌های مختلف آن در زندگی اجتماعی انسان جدید به عنوان یک وسیله ارتباطی، اطلاع‌رسانی و تعلیماتی مطرح کنند تا از این رهگذر در شکل‌دهی عادات و نگرش‌های خواندن اثرگذار باشند (صمدی، ۱۳۸۰).

اگر خواندن در انسان به صورت عادت دربیاید، دیگر ارتباط او با جهان دانش و آگاهی سخت نخواهد بود و بدون هیچ زحمتی خواهد توانست از راه خواندن و مطالعه، درک و اندیشه خود را نسبت به جهان هستی رشد و تعالی بخشد (میرحسینی و بهرامی، ۱۳۹۱). بدون وجود عادت صحیح به خواندن، فرصت‌های ارتقای شخصی و موفقیت‌های شغلی احتمالاً محکوم به فنا شدن هستند. پس نباید خواندن را در داخل و حتی در خارج از

1. Thanuskodi

2. Erdamar & Demirel

محیط‌های آموزشی یک امر بی اهمیت تلقی کرد. اما امری که پیشتر از ایجاد عادت به خواندن باید انجام بگیرد و برای پیشبرد آن ضروری است، شناخت مؤلفه‌های مختلف آن است. انواع خواندن، انواع مواد خواندنی، مقدار زمان اختصاص داده شده به خواندن، خواندن در زمان‌های متفاوت، مجراهای دسترسی به مواد خواندنی و مکان خواندن همگی جنبه‌های مختلفی در فرآیند خواندن هستند که در ترکیب با نگرش‌های یک فرد نسبت به خواندن^۱ مسیر خوانداری^۲ او را شکل می‌دهند (گائونا و گونزالس^۳، ۲۰۱۰). براساس همین مؤلفه‌ها، دسته‌بندی‌های مختلفی از اهداف خواندن توسط بسیاری از پژوهشگران انجام گرفته است. یکی از این تقسیم‌بندی‌ها از آن‌ویکو^۴ است. وی اهداف خواندن را در ۴ بخش طبقه‌بندی کرده است. او اولین هدف خواندن را برای لذت، سرگرمی و آرامش می‌داند. دومین هدف از خواندن در جهت افزایش اطلاعات عمومی انجام می‌گیرد. ویکو سومین هدف برای خواندن را کسب دانش ذکر می‌کند. او خواندن برای کسب دانش را همان مطالعه کردن می‌داند. در نهایت این پژوهشگر چهارمین هدف از خواندن را ترکیبی از سه هدف بالا عنوان می‌کند (اوگانرومبی و جیبویگا^۵، ۱۹۹۵).

این چهار هدف را به گونه‌ای دیگر می‌توان در قالب دو گروه جداگانه قرار داد. در کتاب «ادبیات کودکان و نوجوانان و ترویج خواندن» از قزل ایاغ به نقل از توران میرهادی آمده است: گروهی که «خواندن آزاد» نامیده می‌شود و در آن لذت بردن و سرگرم شدن هدف اصلی تلقی می‌شود و هرچه از آن حاصل می‌شود برنامه ریزی نشده است و گروه دیگر «خواندن مقید» است که در آن خواننده خود را از ابتدا پایبند اصول خاصی قرار می‌دهد و در پایان نیز نتیجه کار خود را می‌سنجد مثل آموختن کاری یا یافتن پاسخ برای سؤال‌هایی و یا در معرض ارزشیابی قرار دادن خود.

1. Reading Attitudes
2. Reading Path
3. Gaona & González
4. Onwubiko
5. Ogunrombi & Gboyega

در برخی از متون از این دو نوع کلی خواندن تحت عنوان واحد نگرش‌ها نسبت به خواندن^۱ بحث شده است. البته نگرش‌ها نسبت به خواندن و علاقه‌مندی‌ها نسبت به خواندن خود دو بازوی مفهوم بزرگتری به نام انگیزش نسبت به خواندن^۲ می‌باشند. اگرچه این اصطلاحات در متون مختلف به جای همدیگر به کار رفته‌اند.

بنابراین اگر بپذیریم لازمه زیستن در سده ۲۱ میلادی خواندن و نوشتن بیشتر از هر زمان دیگری در تاریخ بشریت است و مصادیق آن در همه امور زندگانی از جمله داشتن شغل مناسب، رعایت حقوق شهروندی و مدیریت زندگی شخصی قابل مشاهده است و در برابر هجوم اطلاعاتی که به سمت انسان می‌آید خواندن و نوشتن ابزارهایی برای مقابله هستند پس باید در این دو زمینه پژوهش‌هایی را انجام داد (کلارک و رامبلد^۳، ۲۰۰۶). بر همین اساس پژوهش حاضر می‌کوشد تا با استفاده از ابزار پرسشنامه، عادات و نگرش‌های خواندن دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی را بررسی کند.

نوریان، موسوی نسب، فهری و محمدزاده (۱۳۸۵) در خلال یک مطالعه پژوهشی مهارت‌ها و عادات مطالعه دانشجویان پزشکی زنجان را بررسی کرده‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که دانشجویان پزشکی در زمینه‌های عادات مطالعه، درک مطلب و یادداشت‌برداری نسبت به سایر مهارت‌های مطالعه وضعیت مناسب‌تری داشتند. کوشان و حیدری (۱۳۸۵) در پژوهشی دیگر به بررسی عادات‌های مطالعه در دانشجویان دانشکده علوم پزشکی سبزوار پرداخته‌اند. آنها به این نتیجه رسیده‌اند که شیوه مطالعه در آزمودنی‌ها از کیفیت مطلوبی برخوردار نیست. افکنه و شکوری شالدهی (۱۳۸۹) نیز با دیدی متفاوت به این حوزه نگریسته‌اند. آنها در یک مطالعه پژوهشی راه‌های ترغیب دانشجویان به مطالعه کتاب‌های غیردرسی را بررسی کرده‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که عواملی از قبیل نوع روش تدریس اساتید، برگزاری مسابقات کتابخوانی، برگزاری نمایشگاه‌های کتاب و شیوه‌های ارائه خدمات

1. Reading Attitudes
2. Reading Motivations
3. Clark & Rumbold

کتابخانه‌ای به طور معناداری در هدایت دانشجویان به سمت متون غیردرسی تأثیر دارند. رضوی طوسی و باقری (۱۳۸۹) به مقایسه میزان مطالعه شهروندان تهرانی در بین سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ پرداخته‌اند. مهمترین یافته‌ها عبارتند از اینکه میزان مطالعه در سال ۸۸ نسبت به سال قبل آن رو به کاهش بوده است. از بین منابع مطالعه، بیشترین زمان مطالعه مربوط به کتب غیر درسی بوده و مطالعه روزنامه، نشریه و مجله کاهش چشمگیری را داشته اند. در خصوص مکان مطالعه پاسخگویان در دو سال ۸۷ و ۸۸ نشان می‌دهد پاسخگویان، منزل را به عنوان بهترین مکان برای مطالعه می‌دانند. آمار مطالعه در محل کار و کتابخانه در سال ۸۸ نسبت به سال ۸۷ نصف شده است. جواد یگانه و کاظمی (۱۳۹۰) در پژوهشی به سنجش نگرش جوانان به خواندن رمان جدی در سال تحصیلی ۸۷-۸۸ پرداخته‌اند. مطابق با یافته‌های پژوهش، عوامل مؤثر مهم در نیت خواندن عبارتند از: نگرش افراد به خواندن رمان جدی، نظر دیگران مهم در رفتار خواندن، درک بیشتر فرد از عوامل بازدارنده یا تسهیل کننده خواندن، و تجربه بیشتر فرد از خواندن در گذشته. همبستگی متوسطی میان ابعاد شناختی و عاطفی نگرش، هنجار ذهنی و نیت خواندن وجود دارد. همچنین متغیرهای هنجار ذهنی، رفتار قبلی و نیت خواندن توانستند رفتار خواندن رمان جدی را پیش‌بینی کنند. صیفوری (۱۳۹۱) با سنجش مهارت‌ها و عادات مطالعه دانشجویان دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه رازی کرمانشاه یکی دیگر از آثار این حوزه را خلق کرده است. نتایج این پژوهش نشان داد که عمده مشکلات دانشجویان به ترتیب در زمینه عدم غلبه بر عوامل مداخله‌گر و استرس‌زا حین مطالعه، نداشتن مطالعه کاربردی و خلاقانه، عدم توانایی در مدیریت زمان، عدم توانایی در مطالعه انتقادی و دقیق خوانی و مطالعه باری به هر جهت بوده است. ترشیزی، وارسته، پوررضایی و فصیحی (۱۳۹۱) در یکی از جدیدترین پژوهش‌ها، عادات‌های مطالعه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند را بررسی کرده‌اند. در یافته‌های این پژوهش آمده است که وضعیت عادات مطالعه آزمودنی‌ها در حد متوسط بوده و شیوه مطالعه آنها از کیفیت مطلوبی برخوردار نیست.

گالیک^۱ (۱۹۹۹) با این پرسش که آیا دانشجویان با هدف سرگرمی به خواندن و مطالعه می‌پردازند، عادات خواندن برای سرگرمی دانشجویان را بررسی کرده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که ارتباط معناداری بین میانگین نمرات درسی و مقدار زمانی که صرف خواندن برای سرگرمی شده وجود دارد. گروه محصولات نستله^۲ (۲۰۰۳) نیز در یک پژوهش که احتمالاً برای شناخت بیشتر مشتریانانش انجام داده به نکات جالبی مثل نگرش‌های متفاوت پسران و دختران نسبت به خواندن، موادی که خوانده می‌شود، زمانی که در آن خواندن انجام می‌گیرد، مکانی که خواندن در آن انجام می‌گیرند و ... می‌پردازد. وضعیت استفاده از استراتژی‌های خواندن در دانشجویان در حیطه زبان مادری و زبان دوم (انگلیسی) در مقاله‌ای به قلم ترکانلی اوغلو^۳ (۲۰۰۴) بررسی شده است. نتایج این مطالعه نشان داد که در نگرش دانشجویان انگلیسی به عنوان زبان دوم نسبت به خواندن، بیشترین امتیاز را عامل نگرانی و دشواری نسبت به خواندن و در نگرش در خواندن و در نگرش دانشجویان انگلیسی به عنوان زبان مادری نسبت به خواندن، بیشترین امتیاز را عامل چگونگی رویایی با فعالیت خواندن کسب کرده است. چمپلی^۴ (۲۰۰۵) در رساله دکتری خویش به موضوع بررسی مواد خواندنی و راهبردهای خواندن در بزرگسالان پرداخته است. در بخش یافته‌های این رساله آمده است که آزمودنی‌ها در زمینه درک مطلب و مهارت‌های خواندن در جایگاه مناسبی قرار دارند. روزنامه عنوان بیشترین ماده خواندنی را به خود گرفته و در خلال این پژوهش مشخص شد که نیمی از آزمودنی‌ها از اینترنت برای خواندن متون مختلف بهره می‌گیرند. عبدالکریم و حسن (۲۰۰۷) در مقاله‌ای پژوهشی عادات و نگرش‌های خواندن دانشجویان مالزی را بررسی کرده‌اند و سپس کارآمدی برنامه‌های دانشگاهی را برای تقویت این عادات و نگرش‌ها مورد تحلیل قرار داده‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که وب‌سایت به طور روزافزونی به یک منبع خواندن تبدیل می‌شود. این در حالی است که بین برنامه‌های

1. Gallik
2. Nestle Family Monitor
3. Tercanlioglu
4. Champley

دانشگاه، انواع مواد خواندنی و منابع خواندن تفاوت وجود دارد. گوجاردمار و دمیرل (۲۰۰۹) در پژوهشی جالب عادت‌های استفاده از کتابخانه در دانشجویان رشته دبیری را مورد توجه قرار داده اند. با اجرای این پژوهش مشخص شد که گروه کثیری از آزمودنی‌ها از کتابخانه برای انجام تحقیق استفاده می‌کنند. اوگتیک و آکیای^۱ (۲۰۰۹) در پژوهشی به ارزیابی و بررسی عادت خواندن و نگرش کلی دانشجویان نسبت به خواندن پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد که آزمودنی‌ها نسبت به خواندن نگرش مثبتی داشتند. نانیس و هادسون^۲ (۲۰۱۰) در زمانی که گفته‌های زیادی مبنی بر صرف مدت زمان خیلی اندک برای خواندن توسط دانشجویان شنیده می‌شد و البته هنوز هم می‌شود، پژوهشی را با عنوان تأثیر مقدار زمان مطالعه و عادات مطالعه بر روی عملکرد دانشجویان انجام داده‌اند. در یافته‌های این پژوهش قابل مشاهده است که مقدار زمانی که آزمودنی‌ها صرف خواندن می‌کنند بر عملکرد آنها تأثیر می‌گذارد البته این تأثیرگذاری خود مولود عامل دیگری است که عادت مطالعه نام دارد. گائونا و گونزالز (۲۰۱۱) در پژوهشی دیگر به توصیف ارتباط بین عادات خواندن، استفاده از کتابخانه دانشگاهی و عملکرد تحصیلی دانشجویان روان‌شناسی پرداخته‌اند. یافته‌ها بیانگر آن بوده است که ارتباط معناداری بین مؤلفه‌های عادت خواندن، استفاده از کتابخانه و عملکرد تحصیلی وجود دارد. نور^۳ (۲۰۱۱) در پژوهشی متفاوت به بررسی عادات و ترجیحات خواندن گروهی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی پرداخته‌است. یافته‌ها بیانگر آن است که انواع مواد خواندنی ترجیحی توسط دانشجویان به ترتیب: مواد اینترنتی یا در بستر اینترنت، ایمیل، کتاب‌های درسی، دیکشنری، داستان/رمان، کتاب‌ها، نشریات، مجلات، روزنامه‌ها، گزارش‌ها، مواد آموزشی بوده‌است. ویچنبارت^۴ (۲۰۱۱) در پژوهشی به بررسی عادات خواندن شرکت‌کنندگان نمایشگاه بین‌المللی کتاب شرحه امارات متحده عربی پرداخته‌است. در این پژوهش به بررسی مواردی همچون بررسی نوع مواد خواندنی بر حسب

-
1. Ögeyik & Akyay
 2. Nonis & Hudson
 3. Noor
 4. Wischenbart

جنسیت شرکت‌کنندگان (کتاب، روزنامه و مجلات چاپی و اینترنت)، تعداد دفعات خواندن در هفته، میزان خواندن در روز، اولین تجربه خواندن آنها، تایپک‌ها یا عناوین مورد علاقه جهت خواندن بر حسب جنسیت و سن آنها پرداخته شده است. ماوتوح و کومار^۱ (۲۰۱۱) با هدف بررسی عادت به مطالعه و ارتباط آن با جنسیت، دانشکده و موفقیت درسی پژوهشی را به انجام رسانده‌اند. اما نویسندگان این مقاله پیشنهاد داده‌اند که دانشجویان باید عادت‌های مطالعه درست را در خود بیشتر پیورش دهند.

پرسش‌های پژوهش

پرسش اول: دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی چه «موادی» را بیشتر می‌خوانند؟

پرسش دوم: دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی چه «مقدار زمانی» را صرف خواندن می‌کنند؟

پرسش سوم: دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی از چه «مجراهایی» مواد خواندنی را به دست می‌آورند؟

پرسش چهارم: دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی در چه «مکان‌هایی» می‌خوانند؟

پرسش پنجم: دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی چه «نگرش‌هایی» نسبت به خواندن دارند؟

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌های پژوهش به شرح ذیل می‌باشد:

۱. بین نگرش دانشجویان به خواندن بر حسب جنسیت تفاوت معناداری وجود دارد.
۲. بین نگرش دانشجویان به خواندن بر حسب رشته‌های تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد.

روش

پژوهش حاضر از نوع کاربردی است، البته می‌تواند باعث تقویت مبانی نظری و گسترش پژوهش‌های بنیادی نیز باشد. همچنین این پژوهش به روش پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری مورد مطالعه این پژوهش، کلیه دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی می‌باشد که تعداد آنها ۱۶۰۷ نفر است. اطلاعات گردآوری شده از وبسایت دانشگاه علامه طباطبایی نشان می‌دهد که این تعداد در رشته‌های روان‌شناسی (بالینی و استثنایی)، راهنمایی و مشاوره، تکنولوژی آموزشی، مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، آموزش و پرورش پیش‌دبستانی و دبستانی، آموزش و پرورش کودکان عقب‌مانده ذهنی و علم اطلاعات و دانش‌شناسی مشغول به تحصیل هستند. با توجه به حجم جامعه آماری (۱۶۰۷ نفر)، گروه نمونه به تعداد ۳۱۰ نفر براساس جدول مورگان و به روش تصادفی ساده انتخاب شدند. از میان پرسشنامه‌های توزیع شده، تعداد ۲۳۰ پرسشنامه قابل تحلیل و مورد قبول جمع‌آوری شدند.

پرسشنامه مورد استفاده در این پژوهش از سه بخش تشکیل شده است: بخش اول، اطلاعات جمعیت‌شناختی آزمودنی‌ها شامل جنسیت و رشته تحصیلی را پوشش داده است. بخش دوم، پرسشنامه عادت خواندن است. این پرسشنامه پژوهشگر-ساخت شامل ۴ سؤال و ۲۱ آیتم می‌باشد. در سؤال اول، انواع موادی که خوانده می‌شود بررسی شده است. در سؤال دوم، به شناخت مجراهایی اختصاص یافته که آزمودنی‌ها از طریق آنها مواد خواندنی را به دست می‌آورند. در سؤال سوم، از آزمودنی‌ها خواسته می‌شود که مکان‌هایی که در آن می‌خوانند را گزارش کنند. در سؤال چهارم، مقدار زمانی که صرف خواندن می‌شود، مورد بررسی قرار گرفته است. بخش سوم، پرسشنامه نگرش خواندن است. در این پژوهش برای بررسی نگرش‌های خواندن آزمودنی‌ها از پرسشنامه ASRA^۱ که توسط اسمیت (۱۹۹۲) طراحی شده، استفاده شده است. این پرسشنامه شامل ۴۰ سؤال با طیف پاسخگویی ۵ تایی لیکرت از بسیار مخالف تا بسیار موافق می‌باشد. از داده‌های به دست آمده از این پرسشنامه به

پرسش پنجم پژوهش پاسخ داده شده که درباره نگرش‌های آزمودنی‌ها به مواد خواندنی است. در تأمین روایی پرسشنامه‌های مورد استفاده در این پژوهش، روایی محتوا^۱ مدنظر بوده است. هدف از این نوع ارزیابی پاسخ به این سؤال است که آیا محتوای ابزار، قابلیت اندازه‌گیری هدف تعریف شده را دارد یا خیر؟ روایی محتوای یک ابزار، معمولاً به نظر افراد متخصص و داوران بستگی دارد. از آنجایی که پرسشنامه نگرش خواندن، پرسشنامه‌ای استاندارد بوده و در سطح بین‌المللی بارها مورد استفاده پژوهشگران قرار گرفته، از سطح روایی مطلوبی برخوردار است. همچنین جهت بررسی روایی محتوایی پرسشنامه پژوهشگر - ساخت عادات خواندن، از نظرات چند نفر از متخصصان و اعضای هیأت علمی استفاده شده است. لذا در خصوص مطلوب بودن وضعیت روایی محتوایی پرسشنامه‌ها، اطمینان حاصل شده است. همچنین در برآورد پایایی پرسشنامه‌ی پژوهش حاضر از روش آلفای کرونباخ^۲ استفاده شده است. در این پژوهش، ابتدا آلفای کرونباخ بر روی ۴۰ نفر اجرا گردید و پس از انجام بررسی لازم، پرسشنامه برای اجرا در مرحله نهایی آماده گردید. نتایج آلفای کرونباخ محاسبه شده به شرح ذیل است:

▼ جدول ۱. میزان آلفای کرونباخ پرسشنامه‌ها (ضریب هماهنگی درونی)

پرسشنامه	تعداد پاسخگو	تعداد آیتم‌ها	ضریب آلفا
پرسشنامه بررسی عادات و نگرش‌ها نسبت به خواندن	۴۰	۶۱	۰/۶

همانطور که در جدول ۱ ملاحظه می‌شود ضریب آلفای محاسبه شده ۰/۶ است. بر اساس منابع مختلف ضریب آلفای ۰/۷ خوب و ضریب آلفای بین ۰/۵ تا ۰/۷ متوسط شناخته می‌شود. بنابراین می‌توان به همه داده‌های گردآوری شده توسط ابزار پرسشنامه که از لحاظ روایی و پایایی در وضعیت مطلوبی قرار دارند، اعتماد کرد.

1. Content Validity
2. Cronbach`s Alpha

شیوه اجرا

پس از آن که از صحت داده‌های گردآوری شده اطمینان حاصل گردید، این داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی در قالب نرم افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفتند. در این پژوهش به منظور توصیف نمونه مورد بررسی از نظر جمعیت‌شناختی بر حسب جنسیت و رشته تحصیلی از آمار توصیفی (شامل فراوانی، درصد، میانگین، انحراف استاندارد، جدول نمودار) استفاده شد. با توجه به اینکه داده‌های حاصل از این پژوهش در دو گروه اسمی و رتبه‌ای جای گرفتند و نمونه‌ها تصادفی انتخاب شده بودند، برای تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش از آماره‌های توصیفی و استنباطی استفاده و همچنین از نرم افزار SPSS کمک گرفته شد. روش‌های آماری غالب در این پژوهش، آزمون‌های مان-ویتنی و کروسکال والیس بود زیرا این آماره‌ها امکان محاسبه تفاوت‌های معنادار و جهت این تفاوت‌ها را به پژوهشگر می‌دادند و در نتیجه پاسخ به پرسش‌های پژوهش درباره عادات و نگرش‌های خواندن دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی امکان‌پذیر شد.

یافته‌های پژوهش

در این قسمت، ابتدا به یافته‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در پژوهش پرداخته شده است. سپس پنج پرسش اصلی پژوهش به ترتیب پاسخ داده و در پایان، با استفاده از آزمون‌های آماری مان-ویتنی و کروسکال والیس به بررسی دو فرضیه پرداخته شده است.

تعداد ۲۸/۲۶ درصد (۶۵ نفر) دانشجوی پسر و تعداد ۷۱/۷۴ درصد (۱۶۵ نفر) دانشجوی دختر که در دوره کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی مشغول به تحصیل بوده‌اند، برای بررسی در این پژوهش انتخاب شده‌اند. با توجه به اینکه آزمودنی‌ها از دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی بودند بنابراین رشته‌های تحصیلی آنها در واقع رشته‌هایی است که در این دانشکده ارائه می‌شود. رشته روان‌شناسی در دو گرایش بالینی و استثنایی بیشترین فراوانی را با ۳۳/۹۱ درصد (۷۸ نفر) و رشته آموزش و پرورش پیش دبستانی و دبستانی کمترین فراوانی را با ۵/۲۲ درصد (۱۲ نفر) به خود اختصاص

داده است. در این بین به ترتیب رشته‌های راهنمایی و مشاوره با ۵۷ نفر، علم اطلاعات و دانش‌شناسی با ۳۹ نفر، تکنولوژی آموزشی با ۱۶ نفر، مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی با ۱۴ نفر، و آموزش و پرورش کودکان عقب مانده ذهنی با ۱۴ نفر سایر اعضای نمونه پژوهش را تشکیل داده‌اند.

پرسش اول: دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی چه «موادی» را بیشتر می‌خوانند؟

در پاسخ به این پرسش ابتدا باید ذکر کرد که مواد خواندنی که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند عبارتند از کتب درسی، کتب غیر درسی، مجله عامه پسند، مجله تخصصی، روزنامه، پیام کوتاه^۱ و پست الکترونیکی. البته این حق به آزمودنی‌ها داده شد تا اگر ماده خواندنی دیگری را ترجیح می‌دهند آن را ذکر نمایند. جدول ۲، درصد، طبقه و رتبه تمایل به هر یک از این مواد خواندنی را به طور کلی نشان می‌دهد.

▼ جدول ۲. میزان تمایل به مواد خواندنی

رتبه بر حسب فراوانی	ماده خواندنی	درصد فراوانی	طبقه فراوانی
۱	کتب درسی	۴۹/۱ درصد (۱۱۳ نفر)	متوسط
۲	کتب غیر درسی	۴۲/۲ درصد (۹۷ نفر)	زیاد
۷	مجله عامه پسند	۲۶/۱ درصد (۶۰ نفر)	متوسط
۵	مجله تخصصی	۳۰ درصد (۶۹ نفر)	متوسط
۳	پیام کوتاه	۳۷ درصد (۸۵ نفر)	خیلی زیاد
۶	پست الکترونیکی	۲۹/۱ درصد (۶۷ نفر)	متوسط
۴	روزنامه	۳۱/۷ درصد (۷۳ نفر)	خیلی کم

علاوه بر داده‌های مندرج در جدول بالا تعداد چهار نفر از افراد پست‌های فیسبوک، یک نفر وبلاگ اساتید و سه نفر وب‌سایت‌های اینترنتی را به عنوان ماده خواندنی مورد تمایل خود ذکر کرده بودند. اما پاسخ به پرسش اول پژوهش بر اساس عامل جنسیت نیز تحلیل شد که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است. داده‌های جدول زیر نشان می‌دهد که به طور کلی گرایش زن‌ها به مواد خواندنی بیشتر از مردها است.

▼ جدول ۳. میزان تمایل به مواد خواندنی بر حسب جنسیت

ماده خواندنی	مرد (نفر)	زن (نفر)
کتاب درسی	۲۹	۸۴
کتاب غیر درسی	۲۸	۶۹
مجله عامه پسند	۲۰	۴۰
مجله تخصصی	۱۷	۵۲
روزنامه	۲۲	۵۱
پیام کوتاه	۲۰	۶۵
پست الکترونیکی	۱۸	۴۹

پرسش دوم: دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی چه «مقدار زمانی» را صرف خواندن می‌کنند؟
در مطالعه حاضر، مقدار زمانی که آزمودنی‌ها صرف خواندن مواد خواندنی می‌کنند بر حسب دقیقه در روز گزارش شده است و در جدول ۴ قابل مشاهده است.

▼ جدول ۴. مقدار زمان خواندن مواد خواندنی در روز

ماده خواندنی	درصد فراوانی	مقدار زمان خواندن در روز
کتاب درسی	۲۸/۳ درصد (۶۵ نفر)	۳۱ تا ۶۰ دقیقه
کتاب غیر درسی	۲۸/۳ درصد (۶۵ نفر)	۱۱ تا ۳۰ دقیقه
مجله عامه پسند	۵۳ درصد (۱۲۲ نفر)	۵ تا ۱۰ دقیقه

مقدار زمان خواندن در روز	درصد فراوانی	ماده خواندنی
۵ تا ۱۰ دقیقه	۵۲/۶ درصد (۱۲۱ نفر)	مجله تخصصی
۵ تا ۱۰ دقیقه	۶۱/۳ درصد (۱۴۱ نفر)	روزنامه
۵ تا ۱۰ دقیقه	۳۷/۸ درصد (۸۷ نفر)	پیام کوتاه
۵ تا ۱۰ دقیقه	۴۷/۸ درصد (۱۱۰ نفر)	پست الکترونیکی

همچنین پاسخ به پرسش دوم پژوهش نیز بر اساس عامل جنسیت تحلیل شد که نتایج آن در جدول ۵ ارائه شده است.

▼ جدول ۵. مقدار زمان خواندن مواد خواندنی در روز بر حسب جنسیت

زن (نفر)	مرد (نفر)	ماده خواندنی
۴۷	۱۸	کتاب درسی
۴۴	۲۱	کتاب غیر درسی
۸۷	۳۵	مجله عامه پسند
۸۸	۳۳	مجله تخصصی
۱۰۲	۳۹	روزنامه
۶۰	۲۷	پیام کوتاه
۷۶	۳۴	پست الکترونیکی

پرسش سوم: دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی از چه «مجراهایی» مواد خواندنی را به دست می‌آورند؟ در این پرسش منظور از مجراها در واقع کانال‌ها و ابزارهای دسترسی به مواد خواندنی هستند که هر فرد برای دستیابی به این مواد از آنها استفاده می‌کند. داده‌های جمع‌آوری شده از آزمودنی‌ها در پاسخ به این پرسش در جدول ۶ آمده است.

▼ جدول ۶. مجراهای دسترسی به مواد خواندنی

رتبه بر حسب فراوانی	مجرای دسترسی به مواد خواندنی	درصد فراوانی	طبقه فراوانی
۲	کتابخانه	۳۶/۱ درصد (۸۳ نفر)	متوسط
۴	کتابفروشی	۳۲/۲ درصد (۷۴ نفر)	زیاد
۳	دوستان	۳۳/۵ درصد (۷۷ نفر)	متوسط
۱	اینترنت	۳۷ درصد (۸۵ نفر)	خیلی زیاد

پرسش چهارم: دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی در چه «مکان‌هایی» می‌خوانند؟ در این پرسش منظور از مکان‌های خواندن فضاهای روبسته و روبازی است که آزمودنی‌ها بیشتر در آنها می‌خوانده‌اند. پاسخ به پرسش چهارم را در جدول ۷ مشاهده می‌کنید. همچنین دو نفر خواندن در مترو و یک نفر خواندن در اتوبوس را ترجیح داده بودند.

▼ جدول ۷. مکان‌هایی که در آنها خواندن انجام می‌گیرد

مکان خواندن	درصد فراوانی	طبقه فراوانی
کتابخانه	۳۵/۲ درصد (۸۱ نفر)	متوسط
خانه	۴۰ درصد (۹۱ نفر)	خیلی زیاد
فضای باز	۲۴ درصد (۵۵ نفر)	زیاد
جمع	۹۹ درصد (۲۲۷ نفر)	

علاوه بر داده‌های جدول بالا مکان خواندن بر حسب جنسیت نیز مورد توجه پژوهشگران قرار گرفت که نتایج آن در جدول ۸ قابل مشاهده است.

▼ جدول ۸. مکان‌هایی که در آنها خواندن انجام می‌گیرد بر حسب جنسیت

مکان خواندن	مرد (نفر)	زن (نفر)
کتابخانه	۲۲	۵۹
خانه	۲۴	۶۷
فضای باز	۱۰	۴۵

پرسش پنجم: دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی چه «نگرش‌هایی» نسبت به خواندن دارند؟ همان طور که در فصل سوم ذکر شد بخش دوم این پژوهش به بررسی نگرش‌های آزمودنی‌ها نسبت به خواندن می‌پردازد. برای این بررسی از پرسشنامه مخصوص نگرش‌های خواندن استفاده شد که شامل ۴۰ سؤال بود. بر اساس مقاله اسمیت (۱۹۹۲) که این پرسشنامه توسط خود او طراحی شده است نگرش‌های خواندن را در چهار بعد ارزیابی کرد که عبارتند از: لذت و سرگرمی در خواندن^۱، نگرانی و سختی و دشواری در خواندن^۲، ترغیب و تشویق از سوی دیگران در خواندن^۳ و چگونگی رویایی با فعالیت خواندن^۴. در اینجا ۴ سؤال از ۴۰ سؤال به دلیل اینکه به گروهی از متغیرها اشاره داشته و به طور روشن متغیر آن معلوم نبوده حذف شده و فقط ۳۶ سؤال باقی مانده مورد تحلیل قرار گرفته اند. در جدول ۹ اطلاعات حاصل از پاسخ‌های آزمودنی‌ها به این ۳۶ پرسش همراه با درصد فراوانی در چهار بعد مذکور آمده است.

1. Enjoyment
2. Anxiety & Difficulty
3. Social Reinforcement
4. Modalities

▼ جدول ۹. میانگین فراوانی نگرش‌ها نسبت به خواندن به صورت کلی

میانگین فراوانی	نوع متغیر یا نگرش سؤال
۴۰/۲۸	لذت و سرگرمی
۳۶/۸۰	نگرانی، سختی، دشواری
۴۳/۹۱	ترغیب و تشویق از سوی دیگران
۳۵/۸	چگونگی رویارویی با فعالیت خواندن

جدول بالا نشان می‌دهد که ترغیب و تشویق از سوی دیگران در هنگام خواندن یا قبل و بعد از آن، مهمترین عاملی است که بیشترین سهم در شکل‌دهی نگرش نسبت به خواندن در آزمودنی‌ها را دارد. علاوه بر این بر اساس ملاک‌هایی که در مطالعه پژوهشی یاماشیتا ذکر شده است هر کدام از این سئوال‌ات به طور جداگانه تحلیل شد و بر اساس بار معنایی که داشت به آن پرچسب مثبت یا منفی تخصیص داده شد. بر این اساس ۱۹ سؤال دارای نگرش مثبت به سمت خواندن و ۱۷ سؤال دارای نگرش منفی نسبت به خواندن تشخیص داده شدند. سپس این سئوال‌ات بر حسب طبقه پاسخگویی (از کاملا مخالف تا کاملا موافق) مرتب شدند. نتایج این تحلیل در جدول ۱۰ قابل مشاهده است.

▼ جدول ۱۰. فراوانی نگرش‌ها نسبت به خواندن بر حسب بار معنایی مثبت - منفی

تعداد بر حسب فراوانی	برچسب سؤال
۱۹	مثبت
۱۷	منفی

ر تفسیر بیشتر نتایج جدول ۱۰ باید گفت که منظور از عدد ۱۹ در جلوی برچسب مثبت، نشان‌دهنده تعداد سئوال‌هایی است که هم دارای برچسب مثبت بوده‌اند و هم بیشترین پاسخ‌های داده‌شده به آنها در طبقه موافق قرار داشته‌است. در رابطه با برچسب منفی حالت

مشابهی وجود دارد. بنابراین نگاهی به این جدول نشان می‌دهد که گرایش کلی بیشتر آزمودنی‌ها نسبت به خواندن مثبت است.

فرضیه اول: بین نگرش دانشجویان نسبت به خواندن بر حسب جنسیت تفاوت معناداری وجود دارد.

برای پاسخ به فرضیه اول با استفاده از امکانات برنامه Spss نمره مجموع پاسخ‌های هر فرد به پرسشنامه نگرش‌های خواندن محاسبه شد و سپس با توجه بر اینکه توزیع جنسیتی در پژوهش حاضر معادل نبود از آزمون غیر پارامتری مان-ویتنی برای محاسبه معنادار بودن اختلاف بین میانگین‌ها استفاده شد. جدول ۱۱ نشان می‌دهد که برای نگرش‌های نسبت به خواندن بین میانگین کسب شده توسط زنان و مردان تفاوت وجود دارد. اما سطح معناداری (۰/۳۵۲) که از آزمون مان-ویتنی به دست آمده با توجه به اینکه در مقایسه با سطح آلفای ۰/۰۵ بزرگتر است؛ بیانگر این موضوع است که اختلاف معناداری بین میانگین زنان و مردان در نگرش‌ها نسبت به خواندن وجود ندارد. بنابراین فرضیه اول رد می‌شود. به عبارت دیگر می‌توان گفت که متغیرهای مختلفی که نگرش‌ها نسبت به خواندن را شکل می‌دهند و عبارتند از: رویارویی با فعالیت خواندن، لذت و سرگرمی، نگرانی و دشواری و ترغیب و تشویق از سوی دیگران در هر دو جنس به یک اندازه اثر گذار بوده‌اند.

▼ جدول ۱۱. آزمون مان-ویتنی برای بررسی معناداری تفاوت میانگین نگرش نسبت به خواندن بر حسب جنسیت

متغیر	گروه‌ها	تعداد	میانگین رتبه‌ها	مجموع رتبه‌ها	نمره U	نمره Z	سطح معناداری
نگرش‌ها نسبت به خواندن	مرد	۶۵	۱۲۲/۰۱	۷۹۳۰/۵	۴۹۳۹/۵	-۰/۹۳۱	۰/۳۵۲
	زن	۱۶۵	۱۱۲/۹۴	۱۸۶۳۴/۵			
	جمع	۲۳۰					

فرضیه دوم: بین نگرش دانشجویان نسبت به خواندن بر حسب رشته‌های تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد.

برای برای پاسخ به فرضیه دوم از آزمون کروسکال والیس استفاده شده است که معادل غیرپارامتری آزمون Anova استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۱۲ قابل مشاهده است، سطح معناداری (۰/۷۸۲) از سطح آلفای ۰/۰۵ بزرگتر است پس می‌توان گفت که تفاوت معناداری بین دانشجویان رشته‌های مختلف در نگرش‌ها نسبت به خواندن وجود ندارد. بنابراین فرضیه دوم نیز رد می‌شود. به عبارت دیگر می‌توان گفت که متغیرهای مختلفی که نگرش‌های نسبت به خواندن را شکل می‌دهند و عبارتند از: رویارویی با فعالیت خواندن، لذت و سرگرمی، نگرانی و دشواری و ترغیب و تشویق از سوی دیگران در همه دانشجویان این هفت رشته تحصیلی به یک اندازه اثرگذار بوده‌اند.

▼ جدول ۱۲. آزمون کروسکال والیس برای بررسی معناداری تفاوت میانگین نگرش نسبت به خواندن بر حسب رشته تحصیلی

کروسکال والیس		آزمون آماری	
		متغیر	
۳/۲۱	آزمون مجذورکای	رشته‌های تحصیلی: روان‌شناسی (بالینی و استثنایی)	نگرش‌ها نسبت به خواندن
۶	درجه آزادی	راهنمایی و مشاوره تکنولوژی آموزشی مدیریت و برنامه ریزی آموزشی	
۰/۷۸۲	سطح معناداری	آموزش و پرورش پیش دبستانی و دبستانی آموزش و پرورش کودکان عقب مانده ذهنی علم اطلاعات و دانش‌شناسی	

نتیجه‌گیری

در این قسمت ابتدا به بیان نتایج حاصل از شناخت عادات و نگرش‌های خواندن دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی و مقایسه آن با یافته‌های پژوهش‌های پیشین پرداخته می‌شود، در ادامه نتایج مربوط به بررسی معناداری اختلاف بین نگرش دانشجویان نسبت به خواندن بر حسب جنسیت و همچنین بر حسب رشته‌های تحصیلی تبیین شده‌است و در نهایت پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی آمده‌است. مواد خواندنی که دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی بیشتر می‌خوانند بر اساس رتبه برحسب فراوانی عبارتند از کتب درسی، کتب غیردرسی، پیام کوتاه، روزنامه، مجله تخصصی، پست الکترونیکی و مجله عامه پسند. علاوه بر موارد فوق، دانشجویان پست‌های فیس‌بوک، وبلاگ و وبسایت‌های اینترنتی را نیز به عنوان ماده خواندنی مورد تمایل خود ذکر کرده‌اند. در نتیجه، هدف دانشجویان از خواندن، کسب لذت و سرگرمی نیست و بیشتر برای کسب دانش، به صورت هدفمند تمایل به خواندن کتب درسی دارند. پاسخ به پرسش اول پژوهش بر اساس عامل جنسیت نیز تحلیل شد که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده‌است. داده‌ها نشان می‌دهد که به طور کلی گرایش زن‌ها به امر خواندن بیشتر از مردها است.

* مواد خواندنی در نظر گرفته شده با پژوهش گالیک (۱۹۹۹) همسو بوده (روزنامه، مجله، کتاب، پیام کوتاه و پست الکترونیک) اما نتایج ناهمسو است (مجله، روزنامه، پیام کوتاه و پست الکترونیک). استقبال از مواد خواندنی با رویکرد دانشجویی بوده بنابراین جستجوهایشان به صورت جستجوی الکترونیک بوده است.

* مواد خواندنی در نظر گرفته شده با پژوهش عبدالکریم و حسن (۲۰۰۷) همسو بوده (روزنامه، مجله، مقاله نشریه، منابع ادبی، کتب دانشگاهی یا کتب درسی، داستان، رمان و وبسایت) اما نتایج ناهمسو است (روزنامه، کتب دانشگاهی یا کتب درسی، وبسایت، مجله، مقاله نشریه و منابع ادبی). نتایج نشان داد بالاترین نرخ مواد خواندنی مربوط به وبسایت‌ها است و علت آن نیز روند کنونی حرکت به سمت منابع دیجیتالی است.

* مواد خواندنی در نظر گرفته شده با پژوهش نور (۲۰۱۱) همسو بوده و برحسب درصد فراوانی به ترتیب عبارتند از (منابع اینترنتی، پست الکترونیکی، کتب درسی، واژه نامه‌ها، رمان و کتب داستانی، نشریات، روزنامه، مجله، گزارشات و منابع آموزشی) اما نتایج ناهمسو است. نتایج نشان داد که جستجوی منابع درسی و دانشگاهی آنها با رویکرد رسانه‌ها و منابع پیوسته است.

* مواد خواندنی در نظر گرفته شده با پژوهش ویچنبارت (۲۰۱۱) در سه سطح همسو بوده (کتب چاپی، مجلات و روزنامه‌های چاپی، و منابع اینترنتی و پیوسته) و برحسب درصد فراوانی به ترتیب عبارتند از (مجلات و روزنامه‌های چاپی، منابع اینترنتی و پیوسته و کتب چاپی) در نتیجه نتایج ناهمسو است.

* مواد خواندنی در نظر گرفته شده با پژوهش رضوی طوسی و باقری (۱۳۸۹) همسو بوده و برحسب درصد فراوانی به ترتیب عبارتند از (کتب غیر درسی، روزنامه، نشریه و مجله)، در نتیجه نتایج همسو است.

مقدار زمانی که دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی بر حسب دقیقه در روز صرف خواندن می‌کنند بر اساس رتبه برحسب فراوانی عبارتند از کتب درسی (۳۱ تا ۶۰ دقیقه)، کتب غیر درسی (۱۱ تا ۳۰ دقیقه)، مجله عامه پسند (۵ تا ۱۰ دقیقه)، مجله تخصصی (۵ تا ۱۰ دقیقه)، پیام کوتاه (۵ تا ۱۰ دقیقه)، پست الکترونیکی (۵ تا ۱۰ دقیقه) و روزنامه (۵ تا ۱۰ دقیقه) که در جدول ۴ قابل مشاهده است. قابل ذکر است به دلیل فعالیت‌های دانشگاهی بیشتر مقدار زمان صرف شده به خواندن بین ۳۱ تا ۶۰ دقیقه در روز گزارش شده است. به دلیل این که جامعه مورد پژوهش دانشجویان هستند، مواد خواندنی به سمت کتب درسی تمایل پیدا کرده و چون مجله عامه‌پسند، مجله تخصصی، پیام کوتاه، پست الکترونیکی و روزنامه کمترین محتوای درسی را در بر دارند، کمترین میزان خواندن را به خود اختصاص داده است. پاسخ به پرسش دوم پژوهش بر اساس عامل جنسیت نیز تحلیل شد که نتایج آن در جدول ۵ ارائه شده است. داده‌ها نشان می‌دهد که به طور کلی گرایش زن‌ها به صرف خواندن بر حسب دقیقه در روز بیشتر از مردها است. * مقدار زمان خواندن در نظر گرفته شده با پژوهش گالیک (۱۹۹۹) بر حسب ساعت در

هفته در دو زمان (در ترم و تعطیلات ترم)، ناهمسو بوده (در ترم: ۶۳٪ از پاسخ دهندگان به میزان ۲ ساعت یا کمتر در هفته، ۲۴٪ از پاسخ دهندگان به میزان ۳ تا ۵ ساعت در هفته و ۱۳٪ از پاسخ دهندگان به میزان ۶ ساعت یا بیشتر در هفته؛ در تعطیلات ترم: ۴۸٪ از پاسخ دهندگان به میزان ۲ ساعت یا کمتر در هفته؛ ۲۷٪ از پاسخ دهندگان به میزان ۳ تا ۵ ساعت در هفته و ۲۵٪ از پاسخ دهندگان به میزان ۶ ساعت یا بیشتر در هفته). نتایج نشان داد دانشجویان در طول ترم به دلیل موفقیت آموزشی نیاز به صرف مقدار زمان بیشتری برای خواندن دارند.

* مقدار زمان خواندن در نظر گرفته شده با پژوهش عبدالکریم و حسن (۲۰۰۷) بر حسب ساعت در هفته ناهمسو است (۷۸٪ بین ۳ تا ده ساعت و ۲۲٪ بالاتر از ده ساعت). نتایج نشان داد که به دلیل فعالیت‌های دانشگاهی بیشتر مقدار زمان صرف شده به خواندن بین ۳ تا ده ساعت گزارش شده است.

* مقدار زمان خواندن در نظر گرفته شده با پژوهش نور (۲۰۱۱) و برحسب ساعت در روز ناهمسو بوده (۶۵٪ از پاسخ‌دهندگان به میزان ۲ ساعت یا کمتر در روز؛ ۲۳٪ بین ۲ تا ۴ ساعت در روز و ۱۲٪ بیشتر از ۴ ساعت در روز). نتایج نشان داد هر چه نگرش امری و الزام‌آور به خواندن بیشتر باشد، مقدار زمان خواندن بیشتر می‌شود.

مجراهای مواد خواندنی دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی بر حسب کانال‌ها و ابزارهای دسترسی به مواد خواندنی که هر فرد برای دستیابی به این مواد از آنها استفاده می‌کند، بر اساس رتبه برحسب فراوانی عبارتند از اینترنت (۳۷٪)، کتابخانه (۳۶/۱٪)، دوستان (۳۳/۵٪) و کتابفروشی (۳۲/۲٪). داده‌های جمع‌آوری شده از آزمودنی‌ها در پاسخ به این پرسش در جدول ۶ آمده است. اینترنت به عنوان بیشترین مجرای خواندن مورد استفاده دانشجویان بوده است، در نتیجه، برای اینکه خواندن به قصد کسب لذت و سرگرمی در مکان کتابخانه و فضای باز صورت پذیرد، لازم است از اینترنت به عنوان مجرای برای افزایش کسب لذت و سرگرمی خواندن استفاده شود.

* مجراهای مواد خواندنی و رتبه‌بندی نتایج در نظر گرفته شده با پژوهش عبدالکریم و حسن (۲۰۰۷) همسو است و برحسب رتبه فراوانی، به ترتیب عبارتند از اینترنت (۴۶٪)،

کتابخانه (۲۸٪)، دوستان (۲۳٪) و کتابفروشی (۱۶٪).

مکان‌هایی که دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی بیشتر در آنها خوانده‌اند، بر اساس رتبه برحسب فراوانی عبارتند از خانه (۳۹/۶٪)، کتابخانه (۳۵/۲٪) و فضای باز (۲۳/۹٪). پاسخ به پرسش چهارم در جدول ۷ آمده است. پاسخ به پرسش چهارم پژوهش بر اساس عامل جنسیت نیز تحلیل شد که نتایج آن در جدول ۷ ارائه شده است. داده‌ها نشان داد که به طور کلی گرایش زن‌ها به مکان‌های خواندن بیشتر از مردها است. مکان‌های خواندن اعم از محیط کتابخانه و فضای باز به سمت تشویق و ترغیب کسب لذت و سرگرمی خواندن نیست و دانشجویان، خانه را به عنوان مکان خواندن انتخاب کرده‌اند.

* مکان‌های خواندن در نظر گرفته شده با پژوهش گروه محصولات نستله (۲۰۰۳) همسو است (تخت خواب، کلاس درس، اتاق پذیرایی، اتومبیل، فضای سبز، کتابخانه محلی، وسایل حمل و نقل عمومی، روبروی تلویزیون، سرویس بهداشتی، حمام، مدرسه و خیابان). نتایج پژوهش با نتایج فوق ناهمسو است.

نگرش‌ها نسبت به خواندن دانشجویان کارشناسی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی بر حسب ترتیب توزیع فراوانی در چهار بعد عبارتند از: ترغیب و تشویق از سوی دیگران در خواندن (۴۳/۹۱٪)، لذت و سرگرمی در خواندن (۴۰/۲۸٪)، نگرانی و سختی و دشواری در خواندن (۳۶/۸٪)، و چگونگی رویایی با فعالیت خواندن (۳۵/۸٪). در جدول ۹ اطلاعات حاصل از پاسخ‌های آزمودنی‌ها همراه با درصد فراوانی در چهار بعد مذکور آمده است. علاوه بر این بر اساس ملاک‌های پژوهشی یاماشیتا، نگرش مثبت به سمت خواندن و نگرش منفی نسبت خواندن تشخیص داده شدند. نتایج این تحلیل در جدول ۱۰ قابل مشاهده است که گرایش کلی بیشتر آزمودنی‌ها نسبت به خواندن مثبت است.

* نگرش‌های خواندن در نظر گرفته شده با پژوهش ترکانلی‌اوغلو (۲۰۰۴) بر حسب ترغیب و تشویق از سوی دیگران در خواندن با میانگین (۷/۶٪)، نگرانی و سختی و دشواری در خواندن با میانگین (۶/۸۱٪)، و چگونگی رویایی با فعالیت خواندن با میانگین (۷/۷۱٪) همسو است و متغیر لذت و سرگرمی در خواندن، در پژوهش فوق بیان نشده است.

* نگرش‌های خواندن در نظر گرفته شده با پژوهش عبدالکریم و حسن (۲۰۰۷) بر حسب نگرانی و سختی و دشواری در خواندن با میانگین (۲/۳٪)، و متغیر لذت و سرگرمی در خواندن با میانگین (۳/۹٪) همسو است و متغیر چگونگی رویایی با فعالیت خواندن و ترغیب و تشویق از سوی دیگران در خواندن، در پژوهش فوق بیان نشده است.

همان‌طور که پیش‌تر ذکر شد فرضیه اول درباره وجود تفاوت معنادار بین نگرش دانشجویان نسبت به خواندن بر حسب جنسیت بود. جدول ۱۱ نشان داد که سطح معناداری (۰/۳۵۲) که از آزمون مان - ویتنی به دست آمده در مقایسه با سطح آلفای ۰/۰۵، بزرگتر است. پس می‌توان گفت که اختلاف معناداری بین میانگین زنان و مردان در نگرش‌ها نسبت به خواندن وجود ندارد. بنابراین فرضیه اول رد می‌شود. به عبارت دیگر می‌توان گفت که متغیرهای مختلفی که نگرش‌ها نسبت به خواندن را شکل می‌دهند و عبارتند از: رویارویی با فعالیت خواندن، لذت و سرگرمی، نگرانی و دشواری، و ترغیب و تشویق از سوی دیگران، در هر دو جنسیت به یک اندازه اثرگذار بوده‌اند.

فرضیه دوم درباره وجود تفاوت معنادار بین نگرش دانشجویان نسبت به خواندن بر حسب رشته‌های تحصیلی مختلف بود. جدول ۱۲ قابل مشاهده بود که سطح معناداری (۰/۷۸۲) از سطح آلفای ۰/۰۵ بزرگتر است پس می‌توان گفت که تفاوت معناداری بین دانشجویان رشته‌های مختلف در نگرش‌ها نسبت به خواندن وجود ندارد. بنابراین فرضیه دوم نیز رد می‌شود. به عبارت دیگر می‌توان گفت که متغیرهای مختلفی که نگرش‌ها نسبت به خواندن را شکل می‌دهند که عبارتند از: رویارویی با فعالیت خواندن، لذت و سرگرمی، نگرانی و دشواری، و ترغیب و تشویق از سوی دیگران در همه دانشجویان این هفت رشته تحصیلی به یک اندازه اثرگذار بوده‌اند.

در نهایت پیشنهاد می‌شود که برای شناخت و درک بیشتر از پدیده خواندن در بین دانشجویان، پژوهش‌هایی با موضوعاتی مثل شناخت راهبردهای خواندن، کشف مدل‌های متفاوت خواندن، بررسی رابطه بین نگرش و زمان صرف شده به خواندن، رابطه بین نگرش و مجرای خواندن و تأثیر فرهنگ و آداب اجتماعی بر خواندن انجام گیرد.

منابع

- افکنانه، صغری و شکوری شالدهی، عباس (۱۳۸۹). بررسی راه‌های ترغیب دانشجویان به مطالعه کتاب‌های غیر درسی. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن، (۲)، ۷۲-۸۲.
- ترشیزی، مرضیه، وارسته، سمانه، پوررضایی، زهرا و فصیحی، رقیه (۱۳۹۱). عادت‌های مطالعه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۲ (۱۱)، ۸۶۶-۸۷۶.
- ترکان، هاجر؛ کجباف، محمدباقر (۱۳۸۷). نگرش چیست؟ توسعه علوم رفتاری، (۱)، ۴۹-۵۴.
- جوادی‌یگانه، محمدرضا؛ کاظمی، مریم (۱۳۹۰). نگرش دانشجویان به خواندن رمان جدی. نقد ادبی، (۱۳)۴، ۲۳-۴۷.
- خاوری، خسرو (۱۳۸۳). بررسی راهکارهای افزایش مهارت خواندن. پژوهش زبان‌های خارجی، (۱۶)، ۹۷-۱۱۰.
- رضوی طوسی، مجتبی؛ باقری، لیلا (۱۳۸۹). مقایسه میزان مطالعه شهروندان تهرانی در بین سال‌های ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸. نامه پژوهش فرهنگی، (۱۱)۱۱، ۷-۴۳.
- صمدی، ثریا. (۱۳۸۰). خدمات عمومی. تهران: دانشگاه پیام نور.
- صیفوری، ویدا (۱۳۹۱). سنجش مهارت و عادات مطالعه دانشجویان دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه رازی کرمانشاه. تحقیقات اطلاع رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۱۸ (۱)، ۸۹-۱۰۰.
- قزل‌ایاغ، ثریا (۱۳۸۶). ادبیات کودک و نوجوانان و ترویج خواندن. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- کوشان، محسن و حیدری، عباس (۱۳۸۵). بررسی عادت‌های مطالعه در دانشجویان دانشکده علوم پزشکی سبزوار. علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سبزوار، ۱۳ (۴)، ۱۸۹-۱۸۵.
- میرحسینی، زهره و بهرامی، محمد (۱۳۹۱). بررسی میزان تأثیر کتابخانه تلفنی رنگین کمان شهرداری سمنان بر افزایش فرهنگ مطالعه کودکان و نوجوانان. تحقیقات اطلاع رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۱۸ (۱)، ۱۰۱-۱۱۵.

نوریان، عباسعلی، موسوی‌نسب، نورالدین، فهری، آرزو و محمدزاده، اکبر (۱۳۸۵). مهارت‌ها و عادات مطالعه دانشجویان پزشکی زنجان. آموزش در علوم پزشکی، ۶ (۱)، ۱۰۷-۱۰۱.

Abdul Karim, N.S., Hassan, A. (2007). Reading habits and attitude in the digital age. *The Electronic Library*, 25 (3), 285-298.

Anderson, R.C., Hiebert, E.H., Scott, J.A. and Wilkinson, I.A.G. (1985). *Becoming a nation of readers*, Department of Education, The National Institute of Education, Washington, DC.

Champlsey, J.L. (2005). *An analysis of reading materials and strategies used by older adults*. Unpublished Ph.D. Dissertation, Wichita State University, College of Education, USA. Retrieved March 1, 2014.

Clark, C., & Rumbold, K. (2006). *Reading for pleasure: a research overview*. Retrieved February 24, 2014.

Erdamar, G.K., Demirel, H. (2009). The library use habits of students teachers. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, (1), 2233-2240.

Gallik, J.D. (1999). Do they read for pleasure? Recreational reading habits of college students. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 42 (6), 480-488.

Gaona, J. C. G., & González, E. R. V. (2011). Relationship between reading habits, university library and academic performance in a sample of psychology students. *Revista de la educación superior*, 40(157), 55-73. Retrieved March 5, 2014 from http://publicaciones.anuies.mx/pdfs/revista/Revista157_S1A3EN.pdf

Mawthoh, L., & Kumar, D. (2011). Study habit of post-graduate students in relation to gender, faculty and academic achievement. *Learning Community*, 2(1), 55-69.

- Nestlé Family Monitor (2003). Young people's attitudes towards reading. Retrieved from <http://mori-ireland.com/assets/docs/archive/polls/nfm17.pdf>
- Nonis, S.A., Hudson, G.I. (2010). Performance of college students: Impact of study time and study habits. *Journal of education for business*, (85), 229-238.
- Noor, N. M. (2011). Reading habits and preferences of EFL post graduates: A case study. *Indonesian Journal of Applied Linguistics (IJAL)*, 1(1), 1-9.
- Ögeyik, M. C., & Akyay, E. (2009). Investigating reading habits and preferences of student teachers at foreign language departments. *The International Journal of Language Society and Culture*, 28, 72-78.
- Ogunrombi, S. A., Gboyega, A. (1995). Factors affecting the reading habits of secondary school students. *Library Review*, 44 (4), 50-57.
- Reading (2013). In Wikipedia. Retrieved from <http://en.wikipedia.org/Reading>
- Tercanlioglu, L. (2004). Postgraduate students' use of reading strategies in L1 and ESL Contexts: Links to Success. *International Education Journal*, 5(4), 562-570.
- Wischenbart, R. (2011). Reading habits in the United Arab Emirates. Retrieved March 25, 2013.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی